

מתיקות השבת

י"ד ע"ר קהל רובלין בארה"ק

בראשות הגה"צ רבי מנחם ברוך יאזוע שליט"א

תלמידו של פוסק הדור בעל "שבט הלוי" זצוק"ל

◆ משיחורנו של מורינו הגה"צ שליט"א ◆

מתיקות כח ההודאה לקב"ה

מתיקות הניסים

— מכתבים למערכת —

הנותן, לעצמו הוא נותן!

לכבוד מערכת מתיקות השבת. כהננות לקראת חג הפסח אני רוצה לפרסם ספור שארע עמי בשנה שעברה תשפ"ד.

אני תושב העיר שדרות ובשנה שעברה נדדתי מביתי והייתי צריך לעשות את חג הפסח בבית אחד מקרובי משפחתי הגרים במקרבו הארץ.

מכיון שיש לי תשעה ילדים כן רבו, הענינו היה מרוב מאד, קבלנו תדר אחד בביתו של קרוב משפחתי והיינו במצב מצומצם מאד. גם מבחינה כספית הייתי מצומצם מאד, כי משום מה לא אשרו לנו את הסיוע שנתנו למפני הדרום ולכן בערב פסח חסתי על כל שקל.

כשהגיע השבוע של פסח, פגשתי בבית הפנסת את אחד משכני בשדרות שהוא ידוע לי כחסר אמצעים גדול, ובסיום התפלה הוא נגש אליי ובקש ממני אם אוכל לעזר לו כספית לקראת החג.

הנסיון שלי היה גדול, הרגשתי שקשה לי מאד לתת לו מכספי, ולא משהו קטן, אך באותם רגעים חשבתי על מה שהגמרא אומרת, אם רואה אדם שמעותיו מצטמצמו, יפריש מהו לצדקה, ועל אף הקשי

ויבין קהל כתוב שבצלאל עשה זאת בפעל. ובקדי זה נכתב פי משה הסתפל על מעשי ה' ופרט זאת גם בשביל הצדיקים פיהושע בן נון, ובקב נמצא שמושה פרט זאת גם כהודאה לה', ובזה למד את עם ישראל להסתפל על מתנת האדם היקר - בצלאל כהפרת הטוב לה', שנתן להם אותו לבנות להם את המשכן.

התפל מתפלל...

ותפלה נקראת מלשון תפל, כי אדם שמבקש ישועה, מבקשה מפני שפגיש שהוא תפל וחסר ישועה, ולכן מבקש את ישועתו. ולכן נאמר במושה: "תפלה למשה", כי משה הרגיש שלא מגיע לו כלום וכל חסד שה' עושה עמו הוא מתנת חנם, ולכן התפעל מאד מחסד המשכן שונבנה.

והנה, כלליית כל עבודת בית המקדש בכל יום ובפרט עבודת הקטרת ביום הכפורים ושאר העבודות הנעשות ביום קדוש זה, היו הבעת הכרת הטוב והודאה לה'; הקטרת היא הודאה על חסד הנשימות, כי ריחה הטוב מזכיר את הנשימות העולות באפינו. הנצת הדם היא הודאה על הדם, הקרבת בשר הקרבנות היא הודאה על בשר גופנו. וכן על זה הדרך, שכל העבודות הללו היו מעשה המביע הכרת הטוב לה' בשתיקה ללא מלים.

מעוט תפלה בבית התפלה!?

ואלו תפלה של בקשה עשה הפנה גדול רק בקצור נמרץ, ואף על פי שבית המקדש נקרא בית תפלה, כמו שקתוב: "כי ביתי בית תפלה", בכל זאת לא הרבו לבקש שם בקשות, אלא בעקר הודו שם לה',

"אלה פקודי המשכן משפן העדת אשר פקד על פי משה", משה רבנו מפרט בדייק כמה קסף קבל, ופרשו תנ"ל (תנחומיא פ"ו ד) שפרט זאת בשביל הנרגנים שחשדו בו שלוקח לעצמו את הכסף שנתתם למשכן. וצריך להבין שאם פרט זאת רק בשביל הנרגנים, אם כן מדוע לא נכתב הדבר הזה בתורה במקרא, כמו שקתבה התורה את נרגנותם של המתאוננים ושל המרגלים וקרח וכו'?

אלא, דהנה לאחר שהסתימה מלאכת הקמת המשכן, כתוב: "ויקרא משה את כל המלאכה והנה עשו אתה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אתם משה", ויש לבאר שמושה הלה בדרשו של הקב"ה ויכשם שה' ברא את העולם ושמו במעשיו, כמו שקתוב: "ויקרא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד", כך משה בבגית המשכן הסתפל במשפן הסתפלות של הערקה והודאה לה', ובכך מצינו בזה"ק, ציורא דמשפנא כעובדא דמעשה בראשית.

המשפן של האבות

ובזה יתבאר מה שידוד מלפנו אומר: "תפלה למשה... ה' מעון אהה היית לנו בדר ודר". הינו שמושה רבנו הודת לה' על המשפן, שהמשפן לא היה רק בזמנו אלא גם בדרות עברו. "בסתר הרים ילדו", ה' הרים הם האבות הקדושים שביבתם היה בבית המקדש (רמב"ו בהקדמה לשמות). "ותחולל ארץ ותבל", גם בריאת העולם ותבת נח היו כמשפן שה' ברא עברונו.

וזה שמושה אומר: "ראו קרא ה' בשם בצלאל", ומדוע נכפל הדבר הזה פעם שלישית, שונכתב כבר בתרומה ויבין קהל? אלא שבתרומה נאמר שה' צוה על כך,

<< המשך המעשה בעמוד ד

פניני אגדה

• הרה"צ ר' אליהו קאהן שליט"א
משגיח דרשיבתנו •

אימתו נגאל?

בניסו נגאלו אבותינו ובניסו עתידיו להגאל ר"ה י"א. קשה, דהרי הצפיה שלנו להגאלה היא בכל יום ויום, ולכאורה בדברי חז"ל הללו משמע שזמן הגאלה היא בנינו?

ואפשר לבאר ולומר, שאף על פי שחדש ניסן הוא לאו דוקא, מכל מקום הרי מנגלגליו וכות ליום זכאי וחדש ניסן הוא עת רצון יותר לזכות להגאלה, ובכל שנה, כשפוגע חדש ניסן, עלינו לצפות להגאלה יותר מתמיד, כי כיון שפעשו בו נסים לישאל וינאזו בו אבותינו משעבוד להגאלה, כך גם במשך הדורות חדש זה הוא חדש המסגל להגאל בו, ואם נזכה, נצא בחדש זה לחרות עולם.

ויחכו לומר, ששנ"ל אמרו שבנינו נגאל, כדי לרמוז שכמו שאבותינו נגאלו בחדש ניסן שהוא זמן של פריחת האילנות ולבלובם, שיש בזה למוד שלצד השעבוד והסבל שעם ישראל קבלו, הרי הם פרחו ושגשגו וינאזו ששים רבוא עם רכוש גדול בידיהם, כך גם בגאלה הקרובה לבוא, אמנם ישנו צרות בזו אחר זו (ע' סנהדרין י"א), אך עלינו להבחין גם בהקדש שעם ישראל פורחים ומשגשגים ברובי עסק התורה במדה שלא הייתה בהרבה מהדורות הקודמים, ומתוך כך נזכה להגאלה (מפואר בתנ"ך וז"א יד).

ורק בזכות זה כל הבקשות שיקבר בקשו שם התקבלו, וכמבאר בגמרא (תמיד פ"ה) שבבית המקדש לא היו מתפללים את תפלות שמונה עשרה, אלא את ברכות ההודאה: רצה ושים שלום.

כי ראוי יותר להודות לה' מאשר לבקש, כמבאר בזהר הקדוש, ששאל אדם תמיד רק מבקש, הוא דומה לכלב שזעק 'הב, הב', וכשאלו מודה לה', הוא נחון מאוצר מתנת חנם ולא בודקים אחריו.

כחה הגדול של תפלה גנובה

בכל יום להביא לפנינו לו את המתנה היקרה הזאת וממילא הטיב לו תמיד.

תפלה מחכמת

הנמשל: בכל בקר אנו אומרים לפני ה' את "מזמור שיר חנכת הבית לדוד... מה בצע בדמי... היודע עפר... ומסיימים "ה' אלקי לעולם אודך", שזהו כ'תפלה מחכמת וגנובה' שבה אנו מצילים עצמנו, שאם נגזר עלינו ח'ו שלא נזכה לטובות מן השמים, אנו פקעת מודים לפני ה' ומבקשים לפניו שרצוננו להודות לו תמיד. וזאת תפלה המפיסת את המלה ה', ובשביל לקיים את מבקשנו ולזכות אותנו להודות לו תמיד, הוא מרעיף עלינו טובות ומתנות ללא גבול.

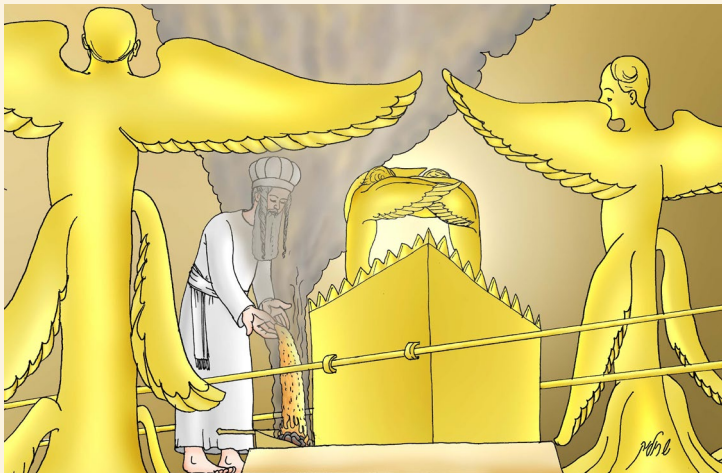
כי ה' שמח בתפלה כזו שהיא כביכול תפלה גנובה, כי הרי הנביא אומר שה' עושה ריב עם ישראל מחמת פשעיהם, על שאינם מכירים לו טובה ורק מבקשים תמיד את תאות נפשם ואינם מעריכים את חסדיו העצומים שעליהם, כמו שכתוב: "שמעו דבר ה' בני ישראל כי ריב לה' עם יושבי הארץ כי אין אמת ואין חסד ואין דעת

משל לבן מלך שהתנהג שלא פשוה כלפי אביו המלך, המלך השליכו מארמונו ולא רצה לראות את פניו. נגש אליו השר ואמר לו, מה ראית לעשות לו פה, הרי הוא בנה? השיבו המלך, אני רואה שאינו מעריך שום טובה שאני עושה עבורו, והוא רגיל רק לבקש ממני את כל משאלותיו, לכן אינני רוצה לראות את פניו!

מה עשה השר? הלך לבן המלך ולמדו לקנות מתנה נפלאה ויקרה מאד שאביו המלך מאד מחבבה, וכשהביאה הבן לפני המלך, אמר לאביו: 'קח את מנתתי, ואין לי מה לבקש ממך, כי אני יודע שעשית עבורי רק טוב ואני לא הערכתי זאת, אבל אני מבקש שתמלא את בקשתתי היחידה, ומה היא בקשתתי? להביא לה בכל יום מתנה פזאת!'

דבריו הנפלאים התקבלו באזני המלך, כי בהם נכר שהבן עשה תשובה ונאמנותו חזקה לאביו המלך. וכיון שהמתנה הייתה יקרה שקשה להשיגה, נאלץ המלך להשיבו לביתו ולהרעיף עליו שפע גדול כדי שיוכל

מתיקות תפלה קצרה

הכהן הגדול היה נכנס לפני ולפנים רק ביום אחד בשנה, ביום הכפורים, ובאותו מעמד היה אומר תפלה קצרה.

לבאורה, מדוע לא נצל את ההזדמנות של יום קדוש כזה במקום המקדש ביותר להאריך בתפלתו לשלומם של עם ישראל כלו?

על כך במאמר: 'מתיקות כח ההודאה למב' ה'.

מדיני ברפת האילנות

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאים פרחים, מברך [בראיה ראשונה] ברפת האילנות (ש"ע סי' רכ"א), ארצות שדרה האילנות שם ללבלב בחדש אחר, כל שרואה הלבלוב פעם ראשונה מברך (מ"ב ס"ק א'). ועל כל פנים אם עבר ולא ברח בשעת ראייה ראשונה, יוכל לברך בראיה נוספת (מ"ב ס"ק ה').

אין לברך ברפת האילנות אלא על אילנות שיש בהם פרחים ולא רק עלים (מ"ב רכ"ו ס"ק ב'). ואין לברך אלא על פרחים שבאילנות של מאכל, שמהם הופרד עתיד להתגדל פרי, ולא על פרחים שבאילני סרק (מ"ב פ"ט).

ובענין זה כתב בשו"ת שבט הלוי (ה"ו סי' נ"ג), שאם טעה וברך על אילני סרק, לא יברך שנית, כיון שנטח הברכה 'ואילנות טובות' כולל בתוכו הן את עצי המאכל והן את עצי הסרק, נמצא שנתן כבר ברפת הודאה על כל האילנות.

וכתב בערוך השלחן (ס"א) שאין מברכים על פרחים שבתבואה וביבקות, ובאר שם השעם, משום שהברכה היא שבח והודאה לה' ויברך שבא בשביל האדם אפילו דברים שאינם הכרחיים כפרות האילן, אבל זרעים ויבקות שהם הכרחיים לאדם, אינם בכלל הברכה זו.

במקום אחד, גוררת שאדם אחר יחטא נגדו ויפריעם ממונו ממקום אחר.

מגלגלין זכות...

ומאידך 'מוצה גוררת מצוה' ו"מרה מדה טובה", שאם אדם משמים את חבריו ומאיר להם פנים - ובפרט אם משתדל לישועת חברו, כגון שמומליץ על שדוך הגון בשבילו או על דינה טובה עבורו או שדואג לרפואתו וכו' - לבסוף ישלמו לו משמים את זכותו, ויגלגלו לו סיעתא משמיא טובה וימקפלת בעת שגם הוא יהיה נצרך לישועה.

ואמנם בעת שהוא מיטיב לחברו, יתכן שלא יראה את השקר על פה מן השמים, אבל הקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה,

ובשפע גדול. וכן רמזו תז"ל באמרו: 'גנבא במחיתרתא רחמינא קריא' - אדם שנעשה עני וחסר וישועה, כגנב הזה שגונב מפני ענייתו, עצתו שיקרא לה' בתפלה מחפמת בכמותרת, שעל ידה ישועה.

נמצא שפה היא הדרה הנכונה, ששפורה לבקש מהקב"ה על פרנסה ועל שאר בקשותיו, יבקש שה' יזכה אותו תמיד לתת צדקות ולזכות את הרבים לעשות מצות ה', וממילא יזכה לשפע גדול ולבריאות, כדי שיוכל לתת לאחרים ולהיטיב להם. וכן כשמבקש ילדים, יפרש את רצונו שאינו מבקשים ילדים כדי להרבות עבדי ה' עושי רצונו.

וכמו כן, אדם שמוצא עצמו שיש לו מדות רעות והוא פוגע בבני ביתו ובחבריו חליה, עצתו שיחלה פני ה' שיזכה אותו להתנהג כשורה, כדי שיוכל להודות לו תמיד ולהתענג על שמו הגדול. וזה שברכס משה "וייה נעם ה' אלקינו עלינו" - שתהיה לנו מתיקות בעבודת ה'. "וימעשה דינו כוננה עלינו" שתמלא דינו בברכה ובמתיקות, כדי שנוכל להודות לה תמיד.

לגל הוא שחוזר בעולם

החזק פורע את חובו של החלש

וכמו שפאשר אין לשמעון ממה לפרע את חובו ללוי, הדין הוא שמוציאים מראובן שחייב לשמעון ונותנים ללוי, כך פאשר האדם חלש וחברו מצער אותו מפני שידע שאין לו פח ורצאות כדי להשיב לו כגמולו, אזי ה' שולח לו אדם שתזק ממונו שהוא פורע את חובו, וכנרמז בפסוק: "וגאלו מיד חזק ממונו", הינו שהקב"ה גואל את החלש על ידי אדם החזק מאותו אדם שצער אותו.

ובאותה שעה שאדם עושיק את חברו ומצערו, נדמה לו שהוא החזק שהצליח להשיג את גבול חברו וכדומה, אף לאחר מכן, בשעה שהוא סובל מאדם אחר, עולה בלבו השאלה, מדוע הוא עושה לי כך, הרי לא עשיתי 'לו' כלום, אבל יש לנו את הפלל: 'אם אינו ענין לגופו תנהו לענין אחר', הינו אם אין סבה שהוא יקבל צער מאדם זה, 'תנהו לענין אחר', שיבין שהצער שהוא מקבל ממונו הוא בגלל הצער שהוא גרם לאדם אחר. וכענין ששנינו 'עברה גוררת עברה', וכלול בכך שעברה שאדם עושה

אלקים בארץ" - הינו שאין 'אמת' בעם לשפט את הנעשה עמיהם בדרך אמת ולהפיר ככה שיש להם הרבה טוב, וכן אין בהם 'חסד', הינו שאינם מפירים בחסד ה' שעליהם.

ואין בהם 'דעת אלקים', שאין להם 'דעת של בית המקדש', הינו להפיר בחסד נשימותיהם ובריאות גופם, דמים ואבריהם הנלמדים מבשרם, דמים ואבריהם של הקרבנות שעולים על גבי המזבח. אזי, בשעה שה' כניכול רב עם עם ישראל על פה, 'פי ה' יריב ריבם' (משל כ"ב), עצתם היא בהמשך הפסוק: 'וקבע את קבעיהם נפש', "וקבע" הינו גנבה, שיתפללו לה' בתפלה גזולה, והתפלה הגזולה מלאה בהודאה על הדם וה'נפש', שעל ידי זה ישועה.

מה מתפלל הגנב?

וענין זה רמזו בדרבנו תז"ל שאמרו: 'העושה תפלתו קבע, אין תפלתו תחנינים'. כלומר, המתפלל תפלה גזולה שהיא תפלת הודאה שבה מבקש שיוכל תמיד להודות לבוראו; אין תפלתו תחנינים - אינו נצרך להתחנן לפני ה' שישועה, כי ישועתו באה לו בקלות

מובא בגמרא (פסחים לא.) הדין של שעבודא דרבי נתן, שאם ראוהו חייב מאה שקלים לשמעון ושמעון חייב מאה שקלים ללוי, מוציאים מאה שקלים מראובן ונותנים ללוי. וכמו כן הוא דיני שמים, כמאמרם (ברכות נח.): 'מלכותא דארעא פעין מלכותא דרקיעא'.

וכמו שחז"ל דורשים (מכות י') על הפסוק "מרשעים יצא רשע" - שמוגלגלים לאדם שחייב גלות, שיהרג בשוגג אדם שחייב מיתה, ובה הוא משלם למי שחייב מיתה את חובו והוא מתחייב גלות כחובתו מעקרא.

וקה אפשר לראות את הנהגת שמים במעשים שבכל יום, שלפנימים אדם מצער את חברו וגזול ממונו בהזאת שלתו, וקשהוא בא לביתו, מענישים אותו משמים - שאשתו גובה ולוחמת ממונו את שלתו ומצערת אותו, עקב כך שהוא לקח מחברו את שלתו. וכמו כן להפך, שאדם שצער את אשתו, מגלגלין עליו משמים את חברו שיפרע ממונו את החוב ויגבה את החובה של אשתו ויצער אותו בתורה.

ובנדאי גבוא היום שבו הוא ירויח ויצליח לאור המעשים הטובים שעשה והיטיב לחבריו.

ולפי זה יבארו דברי הזהר הקדוש שאומר: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" - 'זהו סוד הגלגול'. שהבאור בזה הוא שהמשפטים שבאים על האדם - שהם כל מיני טובות שבאות על האדם או חליה כל מיני צער וגזרות רעות שבאות עליו - הן באות מפני שמגלגליו עליו משמים את המעשים שעשה במקום אחר.

פלפלים מתיקים...

ומה שאדם מצער את חברו הוא חמור מאד, עד שמצינו דברים שאדם שצער בהם את חברו, הוא פטור עליהם בדיני אדם וחיוב בדיני שמים (ב"ק נה: ועוד). שהסבה בזה היא משום שהעולה שעשה היא כל כך חמורה, עד שאין אפשרות בדיני אדם לגבות את חובו ולכפר לו על מה שעשה, אלא רק בדיני שמים ופרעו ממנו או מוצרו אחריו, רח"ל.

וכשם שאנו עוסקים בפלפולים בפשט, כגון בעניני ממונות בדברי הראשונים והאחרונים שעל הש"ס, כה עלינו לחדד את שכלנו ב'פלפולי המדות', שהם הפלפולים העקריים שצריה לגלותם בעסקנו בתורה ולהבין את דברי ראש הראשונים - הלא הוא בעל ה'חובות

הלכות', שדבריו הם הקשים ביותר לרכשם לתוף הלב, ובעקר לישמם.

ממון או נפשות?

ובקר כתב על כך בעל החובות הלכות (בהקדמה), שדינים רבים, כגון בדיני ממונות, אינם מצויים כמו דינים של חובות הלכות, שכן דיני ממונות באים לאדם רק לעתים רחוקות, ואלו דברים של חובות הלכות הם שכיחים בכל עת ורגע, ועוד, שאלו אדם לא יהיה בקי בשלמות בדיני ממונות, הרי שבידו לנהל תמיד לפניו משורת הדיו ופסיד ממון בלבד, אבל אם אינו בקי במדות שבין אדם לחברו התלויים בחובות הלכות, ואינו יודע שמח גיסא צריה לדבר מלים טובות של עידוד וכדומה, ומאידיה צריה להזהר שלא לפגע בזולת ולא להחליש את דעת בני הבית והחברים, הרי שאינו מפסיד בזה ממון, אלא הוא מפסיד נפשות, שהרי בהעלבת הזולת הרי הוא כשופך דמים (ב"מ נח).

לכן צריה להעמיק בדברים שבין אדם לחברו ולדעת כיצד לנהל עם כל אחד, באופן שיתרחק מאד מלפגע בחבריו או בכני ביתו, ואם מצערים אותו, יתבונן וידמה מלתא למלתא לגלות היכן פגע וצער אחרים, ובין שסבת זה פעת מצערים אותו, ולכן ידברו לתקן את מה שצער את האלת.

עצה מתוקה

בעל ה'חובות הלכות' כתב שער הנקרא 'שער הכניעה', שבו הוא הרחיב על מדה זו, ויש לדעת שמדת הכניעה היא קודמת לעבודת ה', כי בלי הכניעה, האדם לא יוכל לעבד את ה'. ולפעמים האדם מקבל הצלחה גדולה מן השמים שגורמת לו להרגיש שאינו נצרך לעזרתו של הקב"ה, ואוי לו לאדם כזה שהקב"ה משפיע עליו הרבה שפע, והוא גורם לו להקשות את לבו עד שאינו מכיר טובה, והקב"ה עושה לו זאת מפני שאינו חפץ לשמע אותו מתפלל לפניו, כענשו של הנחש, שהקב"ה המציא לו את מונו בכל מקום, מפני שלא רצה לשמע את תפלתו שיבקש ממנו מזון.

אם כן, כשאדם רואה שיש לו חסרונות כל שהם, ברוחני או בגשמי - אם בפרנסה, אם בכריאות שלו או של אחד מבני משפחתו - עליו לדעת שזוהי מתנה גדולה עבורו מן השמים, שמוכח מכך שה' אוהב אותו, כי בזה הקב"ה מוכה אותו להיות כנוע לפניו, ועל ידי כך יהיה כלי מוכן לזכות לנהל את חלקו הנצחי לעולם הבא.

מתיקות שיחי

רבנו של עולם, זכנו להתקרב אליך על ידי כל מצב שנגיע אליו, שבאשר תיטיב לנו, נבוא מכך לאהבה עצומה אליך ולהכרת הטוב גדולה אליך, וכאשר חלילה יהיה לנו כשי כל שהוא, נבוא מכך להכנע לפניך, ולא נתרעם חלילה על הנהגתך עמנו, אלא נדע תמיד שכל מעשיך אמת וצדק.

ובך, גם הטובה וגם הקשי יהיו לנו באמצעי לזכות על ידם להיות בני עולם הבא, ועוד בהיותנו בעולם הזה, נחוש חיי עולם הבא, עד כמה שאפשר לחוש בעולם הזה, ולאחר אריכות ימים ושנים נגחל חיי עולם הבא במחיצת אבותינו הקדושים, אמן סלה.

המושך מתיקות הניסים

הגדול שהיה לי, נתתי לו מאתים שקלים. במובן הוא שמח מאד וברך אותי בכל לבו שתהיה לי הצלחה בפרנסה ובכל הענינים.

כעבור פחות מעשר דקות קבלתי טלפון שבו בשרו לי שאשר לי הסייע של מפני הדרום שהיה סכום נכבד מאד, שאלתי: מה השתנה שפתאם אשרו לי אחרי כל כך הרבה פעמים שבפשתי ולא רצו לאשר? אה הפקיד אמר: אני לא יודע להסביר לך מה השתנה, אבל זה אשר לך!

אמרת לי לפקיד: אם יש לך דקה בשבילי, אני רוצה לספר לך משהו קטן, הוא דוקא רצה לשמע אותי

מ. מ. שדרות